

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 23 Mart 2016

Neoliberalizmin Kentsel Dönüşüm Saldırısı

“*Mış Gibi Site*”, Bilkent Üniversitesi siyaset bilimi hocası Doç. Dr. **Tahire Erman**'ın İletişim yayınlarından çıkan yeni kitabı. Tahire hoca kitabında “Yeni Türkiye'nin” bir rant mekanizması olarak kurgulanan kentsel dönüşüm talanını, Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi'ndeki **Karacaören TOKİ** – Gecekondu Dönüşüm Sitesi özelindeki katılımcı gözlemlerini de katarak irdeliyor. Karacören-TOKİ, Ankara “protokol yolu” boyunca pazarlanan ve aslında “hazine arazisi” olarak tanımlanan (yani tapusu bulunmayanların yerleştirildiği) bir *gecekondu dönüşüm sitesi*. Tahire hocanın kitabını yazmadaki amacı “... hakim söylem içinde iyice ötekileştirilen, modern orta sınıf tarafından kültürsüz ve cahil olarak görülen, AKP iktidarı tarafından ‘işgalci’ olarak ilan edilen, zorla taşındıkları sitelerinde yalnız bırakılan, borç batağı içine sokulan bu insanları anlamak ve anlatabilmek.”

Tahire Erman'ın çalışması iki kısım ve on iki alt bölümden oluşuyor. Önce kuramsal çerçeve, daha sonra TOKİ - Karacaören Dönüşüm Sitesi; yeni gecekondulaşma, ya da daha doğrusu ne gecekondulaşabilen, ne de modern kentleşebilen, iki arada bir derede kalan ucuz işgücü, tüketim ve oy deposu yığınlar... Kitabın ana kurgusu içinde, bu sorunun aslında sadece Türkiye'ye özgü olmadığı, hem Batı'nın sanayileşmiş metropollerinde, hem de “küresel Güney” ülkelerinde böyle olduğunun altı özenle çizilmekte. Nitekim, Tahire hocaya göre, “*günümüzde kentler devletin ve özellikle yerel yönetimler eliyle açılan özel sektörün yeni müdahale mekanları olarak karşımıza çıkmaktalar. Devlet ‘sosyal’ olmaktan çıktıkça ve merkezi bütçesi kısıldıkça, yerel yönetimler kendi bütçelerini yaratmak ve rant geliştiren projeler oluşturmak zorunda kalmakta. Böylece kentler özellikle uluslararası sermaye ve yatırımları, mega projeleri ve olimpiyatlar, fuarlar gibi mega olayları çekebilmek için birbiriyle yarıştırmakta.*”

Bu yarışta “marka” kent yaratmak ve böylece kentleri pazarlamak ise yerel yöneticilerin yeni rolü olarak görülmekte.

Dolayısıyla, “*yerel yönetimler bir tarafta sermayeyi kentlerine çekmek için özel sektöre avantajlar sağlarken, bir taraftan da kendileri için gelir sağlayacak, yeni rant mekanizmaları yaratmaya yönelmekteler.*” Kentler, yerel yönetimler ve özel sektör ortaklıkları ile dönüşmekte. Bu dönüşüm **neoliberal kentleşme** kavramıyla açıklanmakta; *bu dönüşümün aktörleri ise emlak baronları, büyük müteahhitlik ve inşaat şirketleri, gayrimenkul yatırım ortaklıkları ve yatırımcılar olarak yeni palazlanan burjuvazi olarak ortaya çıkmakta.* Türkiye'de “İnşaat ya resulullah” anlayışı ise AKP'nin kendi müteahhitlerini yaratarak kentleri sadece ekonomik getiri olarak değil siyasi rant olarak da kullanmasının önünü açmakta.

Öte yandan, gecekondu(dan) dönüşüm sitelerindeki yaşam, dayatılan tek bir hedefe kitlenmeyi gerektiriyor: borçları ödemek. Nitekim, gecekondu halkını daire sahibi

yapma projesinde ortaya dökülen yeni tip bir emekçi insan, yani “neoliberal özne”: daire taksitlerini ve borçlarını ödemeye odaklanmış, sıkı bir disiplin içerisinde, çok çalışan, her türlü işe talip. Yaşam hedefi borç ödeme üzerine kurulu. Ama düzenli ödenmesi gereken banka borçlarına karşın düzenli iş bulmak zor, bu durum iktisadi kuralların “esnekleştirilmesi” anlamına geliyor, geriden borç ödemeler söz konusu. Bunun için de iktidarla uyum içerisinde kalınmalı. Gecekondu dönüşümünün yarattığı yaşam aynı zamanda tüketim arzusu demek; örneğin sitedeki AVM’de, ki Karacaören-AVM ismine pek de uygun olmayarak adeta bir mahalle çarşısı havasındadır, dolaşma ve satın alma “hürriyeti” artık mevcut, ve bu durum yeni borçlanmaların kapısını açmakta.

“Oysa borç ödeme ağırlıklı yaşamın maliyetleri ağır: yarattığı stres ve sağlık sorunları, okulunu bırakan/bıraktıran çocuklar, bir işten öbürüne dolaşan ya da uyuşturucu bağımlısı olan gençler, çözümü intiharda bulan genç kızlar, az da olsa boşanmalar ve elbette aile içi şiddet.”

“Bu uyumsuzluk resminin ana öznesi neoliberalizm. Neoliberal resmin içinde İslam da göze çarpmakta; neoliberalizmin İslami anlayışla güçlendirilmesi ya da sulandırılması, yoksullar için yarattığı koşulları ve sorunları da içselleştirmekte. Bu çok renkli resmin karanlığında ise site halkı imkansızlıkları yer almakta; içine çekildikleri durumla baş etmeye çalışmakta, tüm insani özellikleri, özlemleri, hevesleri, öfkeleri, hayal kırıklıkları, çatışmaları, çekişmeleri ile var olarak”...